

OILADA MILLIY QADRIYATLAR ASOSIDA TARBIYA.

*Shahrisabz davlat pedagogika instituti
pedagogika yo'nalishi 2-kurs 1.24-guruh
talabasi*

Abdurashidova Xulkar Alisher qizi.

Qodirova Musallam Őrol qizi.

Annotatsiya

Mazkur maqolada oilada milliy qadriyatlar asosida tarbiya berishning mazmun-mohiyati, uning yosh avlod kamolotidagi o'rni hamda ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, o'zbek xalqiga xos urf-odatlar, an'analar, odob-axloq me'yorlari orqali farzandlarda vatanparvarlik, hurmat, mehr-oqibat, mas'uliyat kabi ijobiy fazilatlarni shakllantirish masalalari tahlil qilinadi. Maqolada ota-onaning shaxsiy namunasi, oilaviy muhit va tarbiya usullarining uyg'unligi muhim omil sifatida ko'rib chiqiladi. Bundan tashqari, globallashuv sharoitida milliy qadriyatlarni asrab-avaylash va ularni yoshlar ongiga singdirishning dolzarb jihatlari ham ochib beriladi.

Kalit so'zlar: oila tarbiyasi, milliy qadriyatlar, urf-odatlar, an'analar, ma'naviyat, axloqiy tarbiya, ota-ona mas'uliyati, yosh avlod, vatanparvarlik, mehr-oqibat, oilaviy muhit, pedagogik yondashuv.

Аннотация

В данной статье рассматривается сущность воспитания в семье на основе национальных ценностей, его роль и значение в развитии молодого поколения. Также анализируются вопросы формирования у детей таких позитивных качеств, как патриотизм, уважение, доброта и ответственность, посредством обычаев, традиций и моральных норм, характерных для узбекского народа. В статье в качестве важных факторов рассматриваются личный пример родителей, гармония семейной обстановки и методы воспитания. Кроме того, раскрываются

современные аспекты сохранения национальных ценностей и их привития молодежи в условиях глобализации

Ключевые слова: семейное воспитание, национальные ценности, обычаи, традиции, духовность, нравственное воспитание, родительская ответственность, молодое поколение, патриотизм, доброта, семейная среда, педагогический подход.

Abstract

This article discusses the essence of upbringing in the family based on national values, its role and importance in the development of the younger generation. It also analyzes the issues of forming positive qualities such as patriotism, respect, kindness, and responsibility in children through customs, traditions, and moral standards characteristic of the Uzbek people. The article considers the personal example of parents, the harmony of family environment and upbringing methods as important factors. In addition, it also reveals the current aspects of preserving national values and instilling them in the minds of young people in the conditions of globalization.

Keywords: family upbringing, national values, customs, traditions, spirituality, moral upbringing, parental responsibility, younger generation, patriotism, kindness, family environment, pedagogical approach.

Kirish

Jamiyat taraqqiyoti va kelajak avlodning barkamol bo'lib voyaga yetishida oila muhim o'rin tutadi. Oila – bu nafaqat insonning dunyoga kelib, ulg'ayadigan maskani, balki uning ilk tarbiya maktabidir. Aynan oilada bola hayotiy qadriyatlarni o'rganadi, yaxshi va yomonni ajratishni boshlaydi, o'ziga xos dunyoqarash shakllanadi. Shu jihatdan qaraganda, oilada beriladigan tarbiyaning mazmuni va sifati jamiyatning kelajagini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

Milliy qadriyatlar esa har bir xalqning asrlar davomida shakllangan ma'naviy merosi, urf-odatlarini, an'analari va axloqiy me'yorlarini o'zida

mujassam etadi. Ushbu qadriyatlar asosida farzand tarbiyalash, ularni o'z millatiga hurmat ruhida voyaga yetkazish bugungi kunda ayniqsa dolzarb masalalardan biridir. Chunki globallashuv jarayonlari kuchayib borayotgan hozirgi davrda yoshlarning milliy o'zligini saqlab qolishi, o'z ildizlariga sodiq bo'lishi muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu boisdan, oilada milliy qadriyatlar asosida tarbiya berish masalasini ilmiy-pedagogik jihatdan o'rganish, uning samarali usul va vositalarini aniqlash bugungi kunning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Oilada milliy qadriyatlar asosida tarbiya berish masalasi pedagogika va psixologiya fanlarida muhim ilmiy yo'nalishlardan biri sifatida qaraladi. Ilmiy manbalarda oila shaxs ijtimoiylashuvining birlamchi instituti sifatida e'tirof etilib, unda shakllangan qadriyatlar tizimi insonning butun hayoti davomida uning xulq-atvori va dunyoqarashiga ta'sir ko'rsatishi ta'kidlanadi. Shu nuqtai nazardan, milliy qadriyatlar asosida tarbiya berish jarayoni uzluksiz, tizimli va maqsadga yo'naltirilgan pedagogik faoliyatni talab etadi.

Milliy qadriyatlar – bu xalqning tarixiy taraqqiyoti davomida shakllangan ma'naviy-axloqiy mezonlar majmui bo'lib, ular urf-odatlar, an'analar, marosimlar, til, din va madaniyat orqali namoyon bo'ladi. Oilada ushbu qadriyatlarni singdirish orqali bolada ijtimoiy me'yorlarga hurmat, o'z milliy identitetini anglash, vatanparvarlik va fuqarolik mas'uliyati kabi sifatlar rivojlanadi. Pedagogik nuqtai nazardan qaraganda, bu jarayon ijtimoiy o'rganish nazariyasiga asoslanadi, ya'ni bola asosan kuzatish, taqlid qilish va tajriba orttirish orqali xulqiy ko'nikmalarni egallaydi.

Oilaviy tarbiyada ota-onaning shaxsiy namunasi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bolalar ko'proq ota-onaning amaliy xatti-harakatlarini qabul qiladi, nasihatlardan ko'ra real xulq-atvorga taqlid qiladi. Masalan, kattalarga hurmat, kichiklarga izzat, mehmondo'stlik, halollik kabi milliy qadriyatlar ota-onaning kundalik hayotida namoyon bo'lsa, bola bu fazilatlarni tabiiy ravishda o'zlashtiradi. Demak, oilada tarbiya berishning

samaradorligi bevosita ota-onaning pedagogik madaniyati va shaxsiy fazilatlariga bog'liq.

Shuningdek, oilada milliy qadriyatlarni shakllantirishda an'ana va marosimlarning o'rni beqiyosdir. To'y, bayram, hayit, mehmondorchilik kabi ijtimoiy-madaniy tadbirlar bolalarga milliy o'zlikni anglash, jamoaviylik hissini rivojlantirish hamda ijtimoiy rollarni o'zlashtirish imkonini beradi. Bu jarayonda bola nafaqat kuzatuvchi, balki faol ishtirokchi sifatida qatnashib, amaliy tajriba orttiradi. Shu sababli pedagogik yondashuvda "faol ishtirok orqali o'rganish" tamoyili muhim o'rin tutadi.

Zamonaviy sharoitda globallashtirish va axborot texnologiyalarining rivojlanishi oilaviy tarbiya tizimiga yangi talablar qo'yimoqda. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali turli madaniyatlarning kirib kelishi yoshlarning dunyoqarashiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Bu esa o'z navbatida milliy qadriyatlarni saqlash va mustahkamlash zaruratini yanada kuchaytiradi. Shu bois, ota-onalar zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalangan holda, milliy va umuminsoniy qadriyatlar o'rtasida muvozanatni ta'minlashi lozim.

Bundan tashqari, oilada milliy qadriyatlar asosida tarbiya berishda individual yondashuv ham muhimdir. Har bir bolaning qiziqishi, yosh xususiyati va psixologik holatini inobatga olgan holda tarbiya usullarini tanlash pedagogik samaradorlikni oshiradi. Masalan, maktabgacha yoshdagi bolalarda ko'proq ertaklar, o'yinlar va obrazli faoliyat orqali qadriyatlar singdirilsa, o'smir yoshdagilarda suhbat, munozara va mustaqil fikrlashga yo'naltirilgan usullar samaraliroq bo'ladi.

Xulosa

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, oilada milliy qadriyatlar asosida tarbiya berish nafaqat farzandning shaxs sifatida shakllanishiga, balki jamiyatning barqaror taraqqiyotiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Oila – bu qadriyatlar uzatiladigan eng muhim ijtimoiy makon bo'lib, unda shakllangan axloqiy mezonlar, dunyoqarash va xulq-atvor me'yorlari insonning keyingi

hayot faoliyatida mustahkam o'rin egallaydi. Shu sababli milliy qadriyatlar asosida berilgan tarbiya uzluksiz va tizimli bo'lishi zarur.

Bugungi kunda globallashuv jarayonlari, axborot oqimining kuchayishi va turli madaniyatlarning aralashuvi yoshlar ongiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Bunday sharoitda milliy o'zlikni anglash, ajdodlar merosiga hurmat ruhini shakllantirish, milliy g'urur va iftixorni rivojlantirish oilaning asosiy vazifalaridan biriga aylanadi. Shu nuqtai nazardan, ota-onalar nafaqat tarbiyachi, balki ma'naviy yetakchi sifatida ham faol bo'lishi, farzandlarga to'g'ri yo'l ko'rsata olishi lozim.

Shuningdek, oilaviy tarbiyada milliy qadriyatlarni singdirish jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion yondashuvlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, suhbat, bahs-munozara, hayotiy misollar, milliy ertak va rivoyatlar orqali bolalarda chuqur tushuncha hosil qilish mumkin. Bundan tashqari, oilaviy an'analarni davom ettirish, bayram va marosimlarni birgalikda o'tkazish, kattalarga hurmat va kichiklarga g'amxo'rlik kabi qadriyatlarni amaliy jihatdan namoyon etish tarbiya samaradorligini oshiradi.

Yana bir muhim jihat shundaki, har bir bola individual xususiyatlarga ega bo'lgani sababli, tarbiya jarayonida differensial yondashuvni qo'llash zarur. Bolaning yoshi, qiziqishi, psixologik holati va ijtimoiy muhitini inobatga olgan holda berilgan tarbiya yanada samarali bo'ladi. Ayniqsa, o'smirlik davrida milliy qadriyatlarni tushuntirishda majburlash emas, balki ishonch, muloqot va ongli yondashuv ustuvor bo'lishi lozim.

Umuman olganda, oilada milliy qadriyatlar asosida tarbiya berish – bu uzoq muddatli, izchil va mas'uliyatli jarayon bo'lib, u ota-onadan sabr, bilim va pedagogik mahorat talab etadi. Bunday tarbiya natijasida jamiyatda ma'naviy yetuk, vatanparvar, o'z ildizlariga sodiq va zamonaviy fikrlay oladigan barkamol avlod voyaga yetadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Karimov I.A. Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. – Toshkent: Sharq, 1997.
3. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O'qituvchi, 1992.
4. Vygotskiy L.S. Pedagogik psixologiya asoslari. – Moskva: Pedagogika, 1991.
5. Makarenko A.S. Ota-onalar uchun kitob. – Toshkent: O'qituvchi, 1985.
6. Musurmonova O. Oila pedagogikasi. – Toshkent: Fan, 2010.
7. Hasanboyeva O. va boshqalar. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2012.